

**Mgr. Petra Pšeničková, DiS.,
speciální pedagog**

Jak rozvíjet orientaci u předškoláků?

Přednášející

***Mgr. Petra Pšeničková, DiS.,
speciální pedagog,
psenickova.petra@centrum.cz***

- lektorka kurzů pro předškoláky a děti s odkladem školní docházky
- poradenství pro předškoláky, školáky a jejich rodiče, posuzování školní zralosti
- lektorská a poradenská činnost pro pedagogy, autorka článků
- absolventka magisterského studia speciální pedagogiky na PedfUK v Praze
- 9 let praxe v oblasti speciální pedagogiky, z toho 5 let v poradenství

Co se na webináři dozvíte?

- Co by dítě mělo umět před nástupem do 1. třídy?
- **prostorové vnímání a vnímání času** – teoretický základ, oblasti – které při rozvoji orientace sledujeme
- **orientace v prostoru** = pojmy nahoře/dole, předložkové vazby na – do – v, níže/výše, vpředu/vzadu, předložkové vazby před – za – nad – podle – vedle – mezi, daleko/blízko, orientace v okolí, pojmy první – poslední – uprostřed – předposlední, pojmy hned před/hned za, pojmy vpravo/vlevo na vlastním těle – umístění předmětu – dvě kritéria
- **oslabení v oblasti prostorové orientace a jeho vliv na osobnost dítěte**

Co se na webináři dozvíte?

- **orientace v čase** = činnosti obvyklé pro ráno – dopoledne – poledne – odpoledne – večer, pojmy dříve – později, pojmy nejdříve – předtím – nyní – potom, orientace ve dnech týdnu, činnosti obvyklé pro roční období, pojmy včera – dnes – zítra, pojmy předevečím – pozítří
- **oslabení v oblasti vnímání času a jeho vliv na osobnost dítěte**
- diskuze, výměna zkušeností
- tipy na výrobu pomůcek, které si snadno vyrobíte v domácím prostředí bez zbytečných nákladů

Které oblasti sledujeme při posuzování školní zralosti?

- tělesný (somatický) vývoj a zdravotní stav
- úroveň vyspělosti poznávacích (kognitivních) funkcí
- úroveň práceschopnosti (pracovní předpoklady, návyky)
- úroveň zralosti osobnosti (emocionálně – sociální)

Poznávací (kognitivní) funkce

Co rozvíjet?

- orientaci v prostoru, vpravo/vlevo, v čase
- předmatematické představy
- řeč a komunikaci
- sluchové vnímání
- zrakové vnímání
- hrubou motoriku, jemnou motoriku, grafomotoriku

Anketa č. 1: Povolání?

1. učitel/ka v mateřské školce
2. učitel/ka na základní škole
3. učitel/ka přípravné třídy
4. vedení školky/školy
5. rodič
6. nyní na rodičovské dovolené, dříve učitelka
7. jiné – jaké?

Orientace v prostoru, vpravo – vlevo, v čase

(Zelinková 2003, Bednářová 2010)

- Prostor je definován **třemi osami** – horizontální, vertikální a předozadní.
- Správná orientace v prostoru vyžaduje nejen jeho **vnímání**, které je výslednicí smyslových orgánů a mentálních výkonů, ale také adekvátní **zobrazování**.
- Dobrá orientace v prostoru **usnadňuje každodenní život**. Uspořádáváme si své blízké okolí, orientujeme se ve vzdálenějším prostoru.
- Vnímání prostoru úzce souvisí **s vnímáním tělesného schématu**, vzájemně se ovlivňují a spolupodílejí na koordinaci pohybů.
- Představu o uspořádání prostoru získáváme na základě dlouhodobých zkušeností z více zdrojů.

Orientace v prostoru, vpravo – vlevo, v čase

(Zelinková 2003, Bednářová 2010)

- Významnou roli při utváření představ o prostoru hraje **motorika, hmat, zrak, sluch, posléze řeč.**
- Odhad a zapamatování si vzdálenosti, porovnávání velikosti objektů, vnímání části a celku, vzájemný poměr velikostí jednotlivých částí a celků i jejich uspořádání má zřejmou **souvislost také s časovým vnímáním.**
- Pojmy první, poslední lze těžko oddělit od vnímání času, časové posloupnosti. Vnímání části a celku je **úzce spojeno s rozvojem zrakové analýzy a syntézy.**

Oblasti, které sledujeme při rozvoji prostorového orientace: (Bednářová 2008, 2010)

- pojmy nahoře/dole
- předložkové vazby na, do, v
- níže/výše
- vpředu/vzadu
- předložkové vazby před, za, nad, podle, vedle, mezi
- daleko/blízko
- orientace v okolí – cesta do školky, do obchodu
- první/poslední, uprostřed, prostřední, předposlední
- hned před/hned za
- vpravo/vlevo na vlastním těle
- vpravo/vlevo umístění předmětu
- vpravo nahoře/dvě kritéria

Prostorová orientace

- pojmy nahoře/dole

(Zdroj: Linc 2007, Tabulky ke čtení I, s. 6)

Prostorová orientace

- pojmy nahoře/dole
- předložkové vazby na, do, v
- níže/výše

(Zdroj: Bednářová 2008, Diagnostika
dítěte předškolního věku, s. 127)

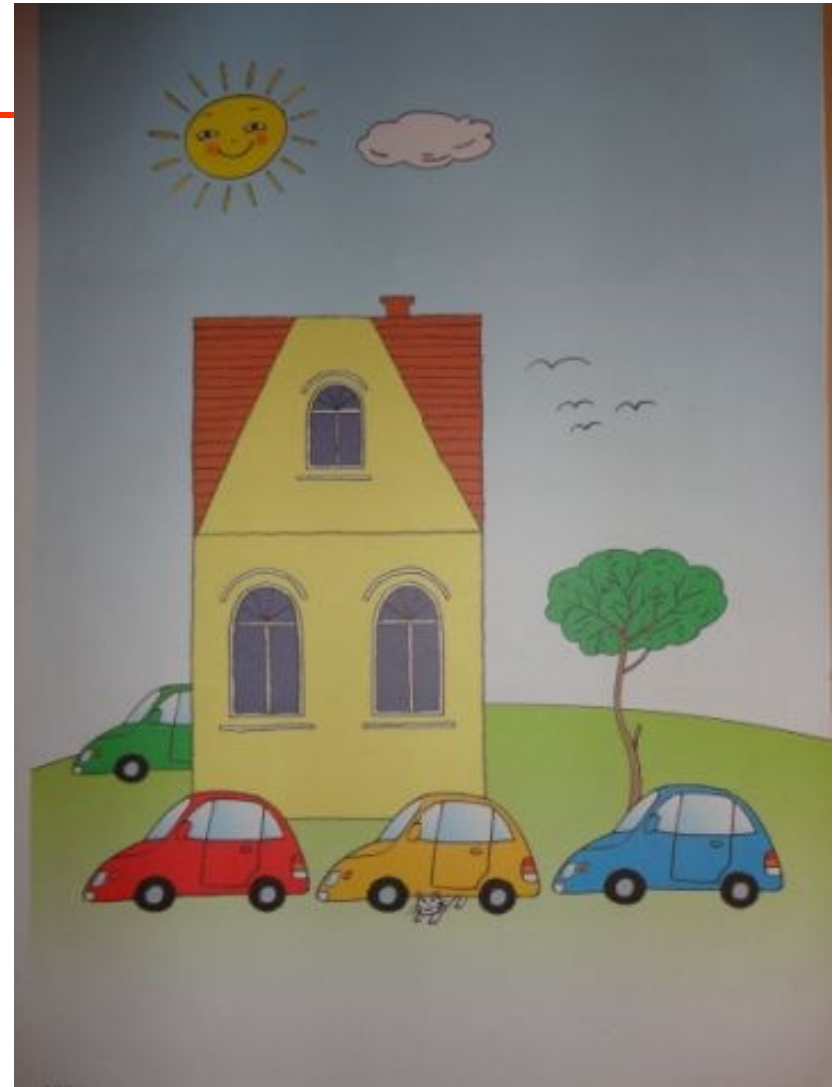

Prostorová orientace

- vpředu/vzadu
- předložkové vazby před, za, nad, podle, vedle, mezi
- daleko/blízko

(Zdroj: Bednářová 2008, Diagnostika dítěte předškolního věku, s. 128)

- orientace v okolí – cesta do školky, do obchodu

Prostorová orientace

- první/poslední, uprostřed, prostřední, předposlední
- hned před/hned za

Prostorová orientace

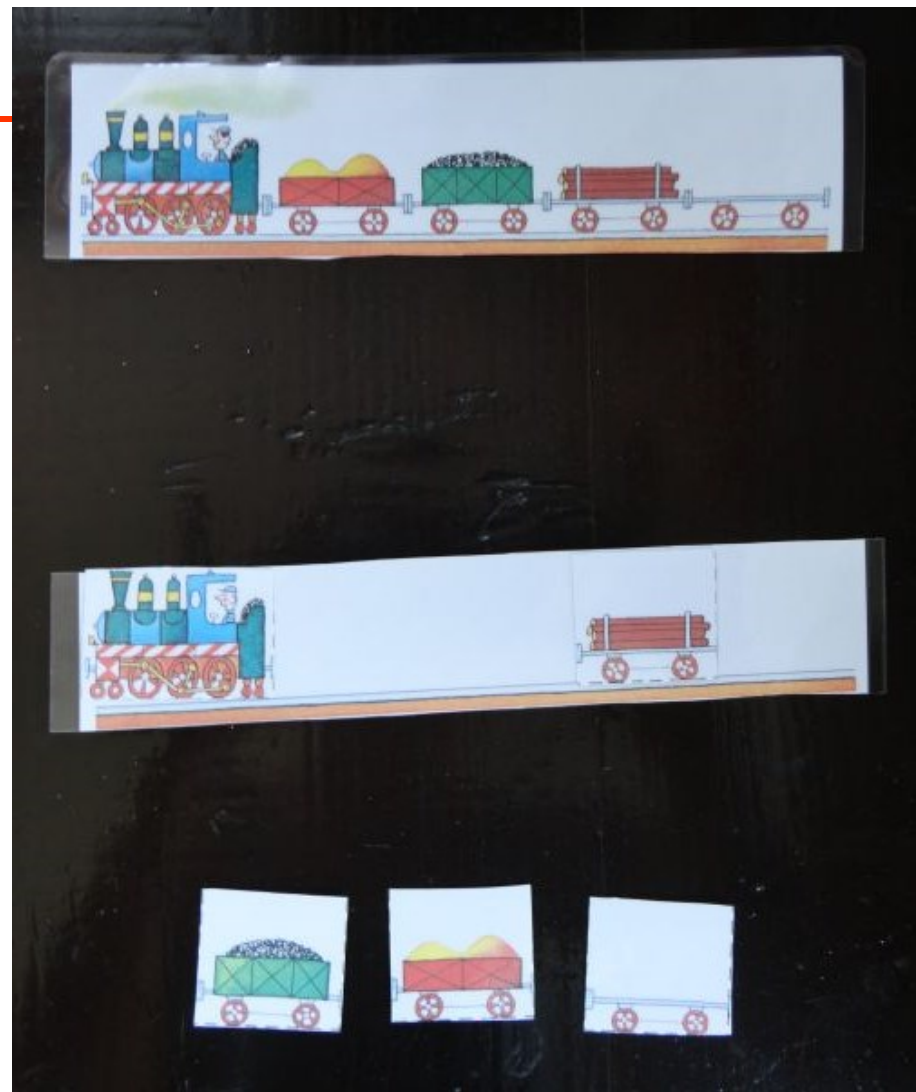
- první/poslední, uprostřed, prostřední, předposlední
- hned před/hned za

Prostorová orientace

- první/poslední, uprostřed, prostřední, předposlední
- hned před/hned za

(Zdroj: Linc 2007, Tabulky ke čtení I)

Prostorová orientace

- první/poslední, uprostřed, prostřední, předposlední
- hned před/hned za

(Zdroj: Linc 2007, Tabulky ke čtení I, s. 11)

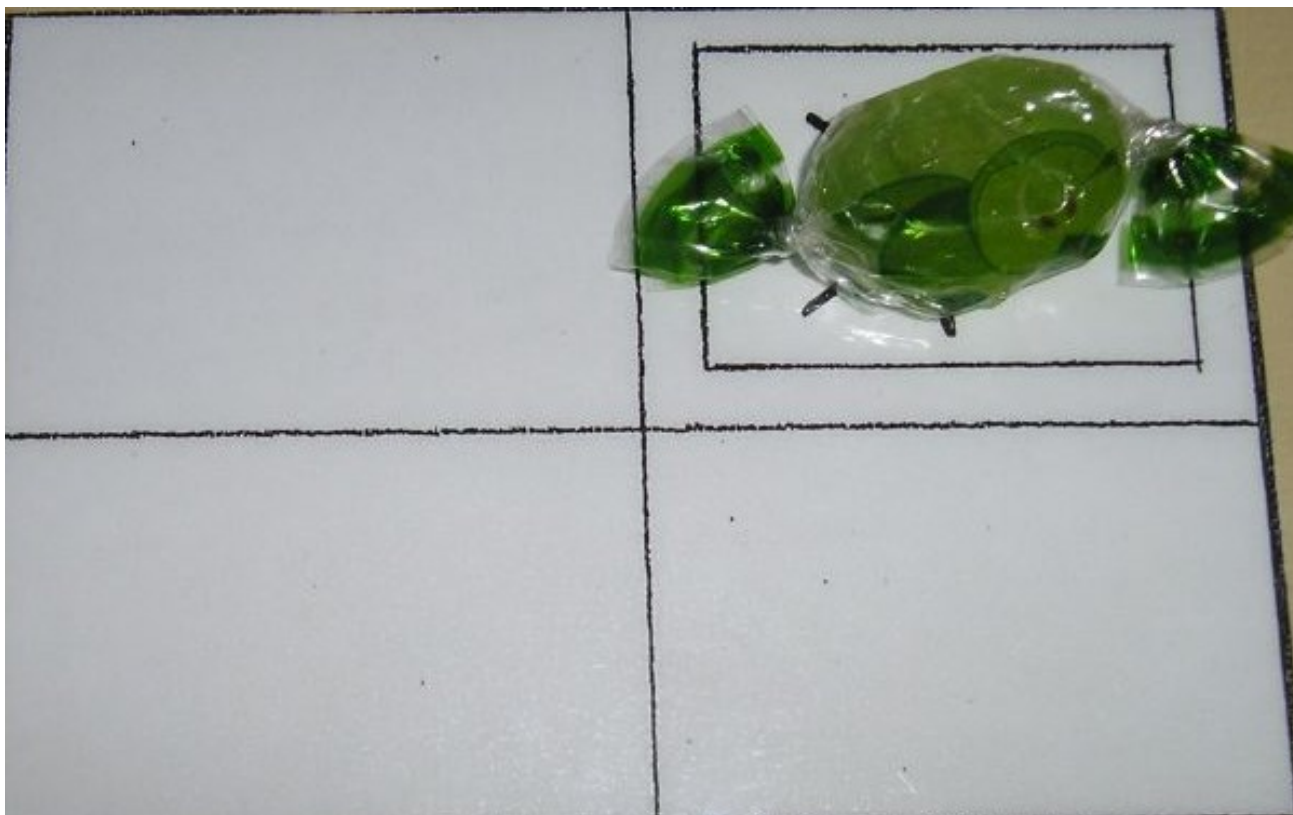
Prostorová orientace

- vpravo/vlevo na vlastním těle
- vpravo/vlevo umístění předmětu

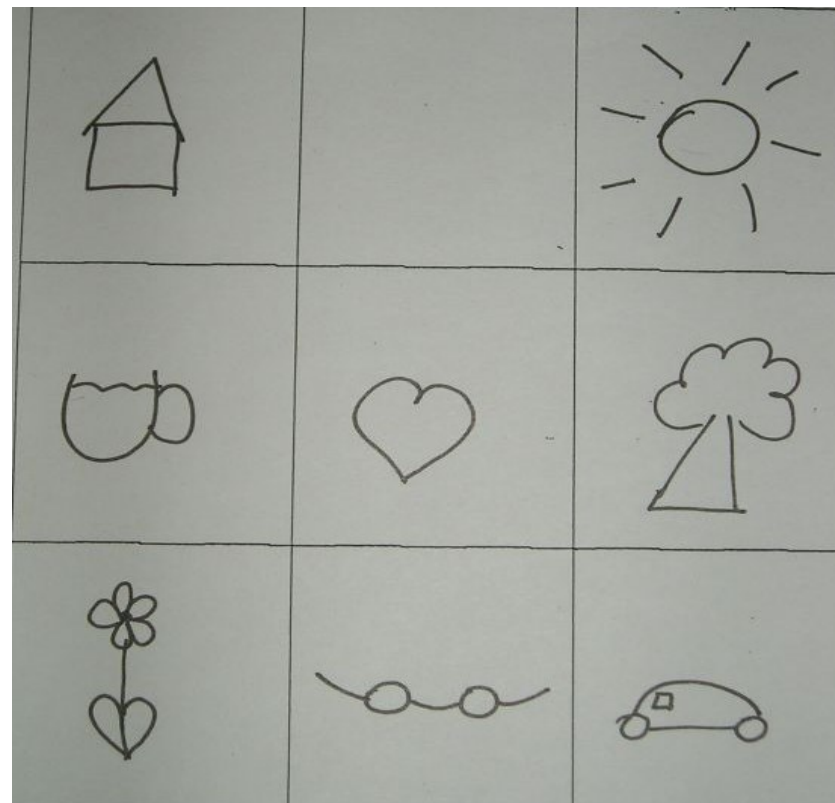
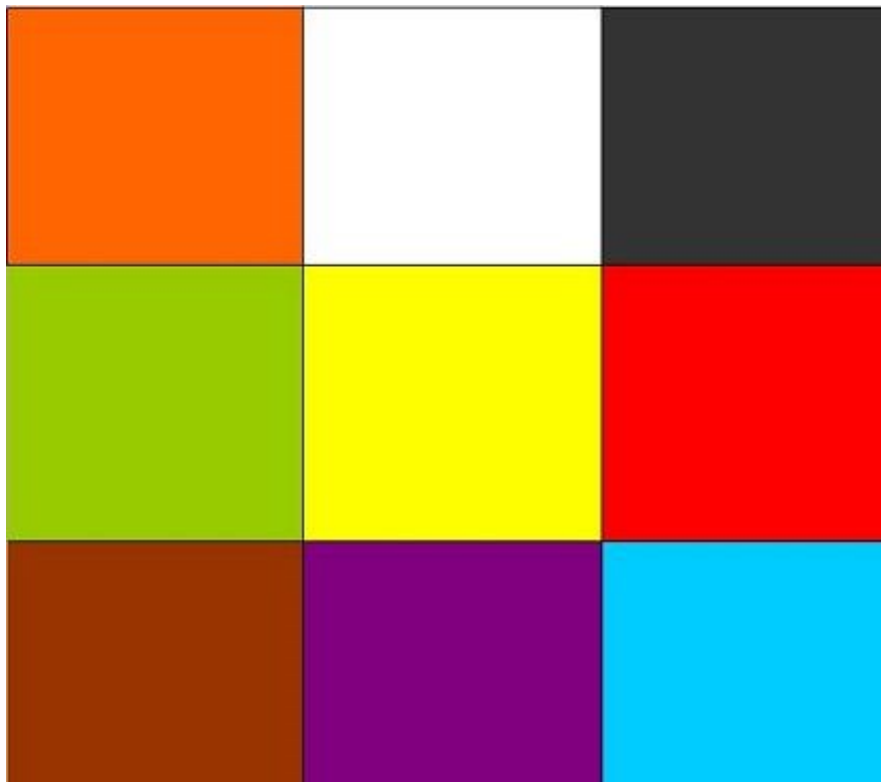
Prostorová orientace

- vpravo/vlevo umístění předmětu

Prostorová orientace

- vpravo nahoře/dvě kritéria

Prostorová orientace

- vpravo nahoře/dvě kritéria

Prostorová orientace

- vpravo nahoře/dvě kritéria

Anketa č. 2: S čím mají dle vašich zkušeností předškoláci největší obtíže?

1. pojmy nahoře/dole
2. předložkové vazby na, do, v
3. níže/výše; vpředu/vzadu
4. předložkové vazby před, za, nad, podle, vedle, mezi
5. daleko/blízko; orientace v okolí – cesta do školky, do obchodu
6. první/poslední, uprostřed, prostřední, předposlední
7. hned před/hned za
8. vpravo/vlevo na vlastním těle
9. vpravo/vlevo umístění předmětu
10. vpravo nahoře/dvě kritéria

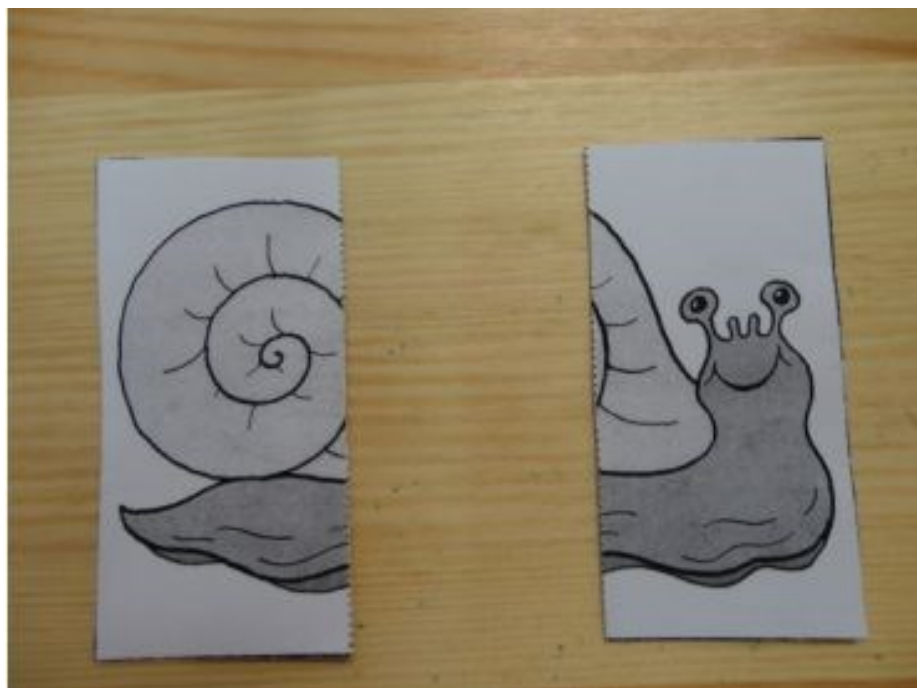
Zraková analýza a syntéza

- skládání obrázku ze **dvou částí bez předlohy**
- skládání obrázku ze **čtyř částí bez předlohy**
- skládání obrázku z **několika/více částí bez předlohy**
- skládání tvaru/obrázku **z několika částí na předlohu**
- skládání tvaru/obrázku **z několika částí podle předlohy, doplnění chybějící části** v obrázku

Zraková analýza a syntéza

- skládání obrázku ze dvou částí – bez předlohy

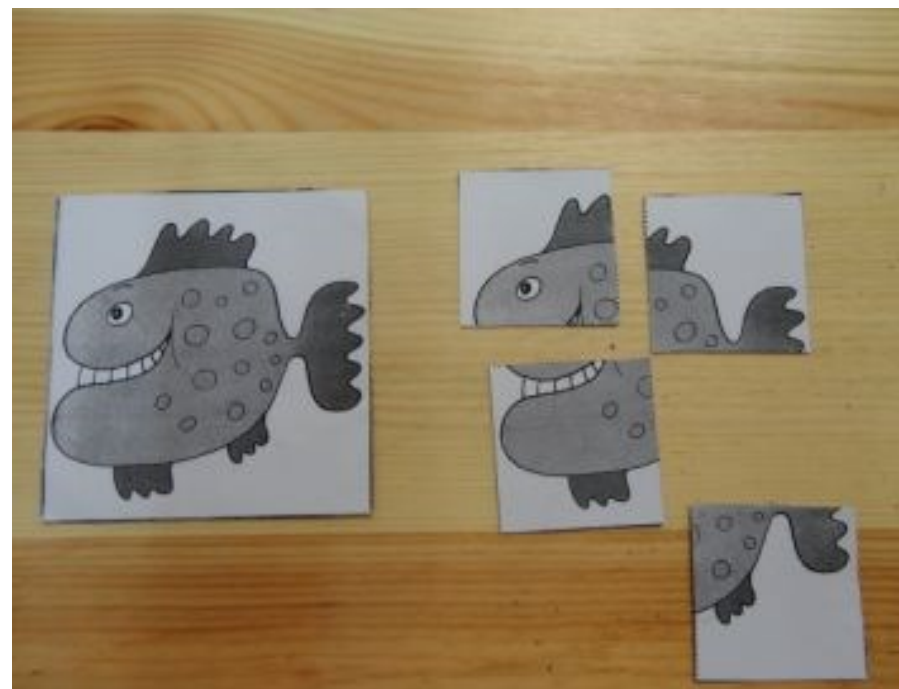
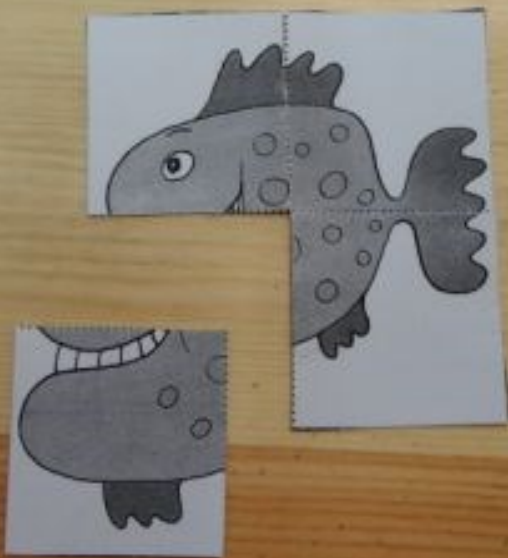
(Zdroj: Bednářová 2008, Diagnostika dítěte předškolního věku, příloha Z 21)

Zraková analýza a syntéza

- skládání obrázku ze čtyř částí – bez předlohy

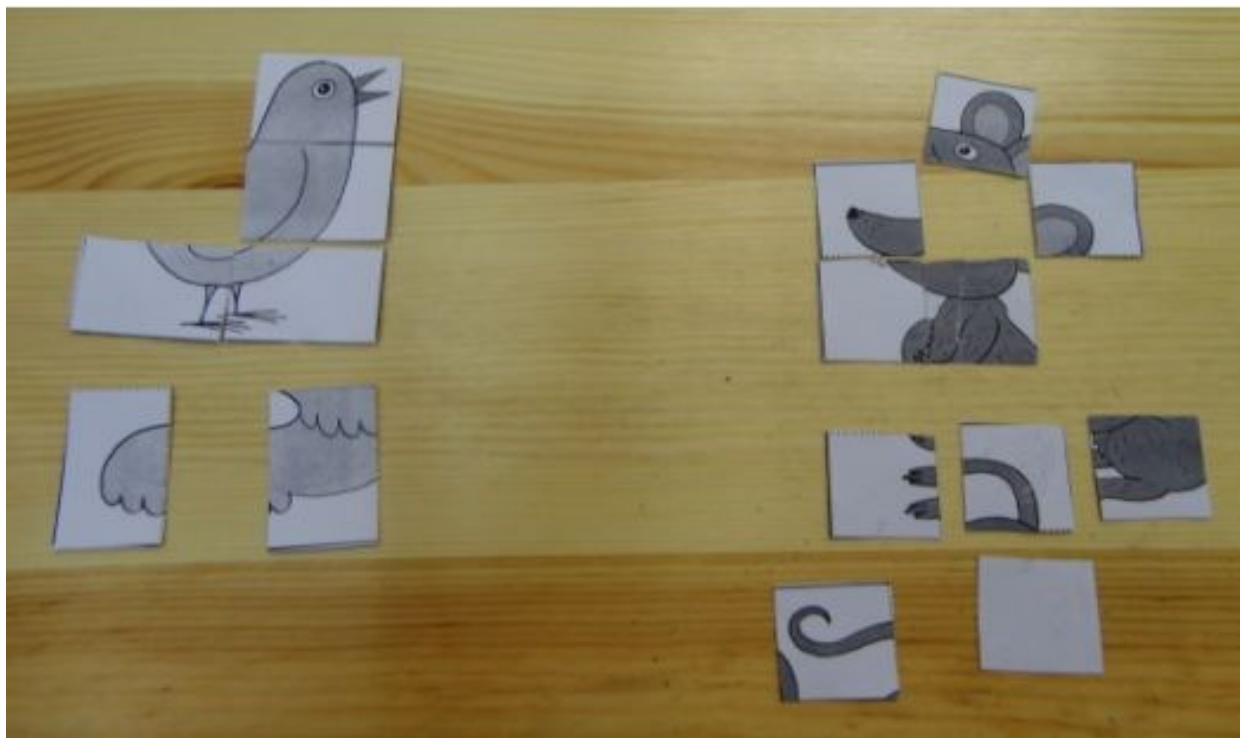
(Zdroj: Bednářová 2008, Diagnostika dítěte předškolního věku, příloha Z 22)

Zraková analýza a syntéza

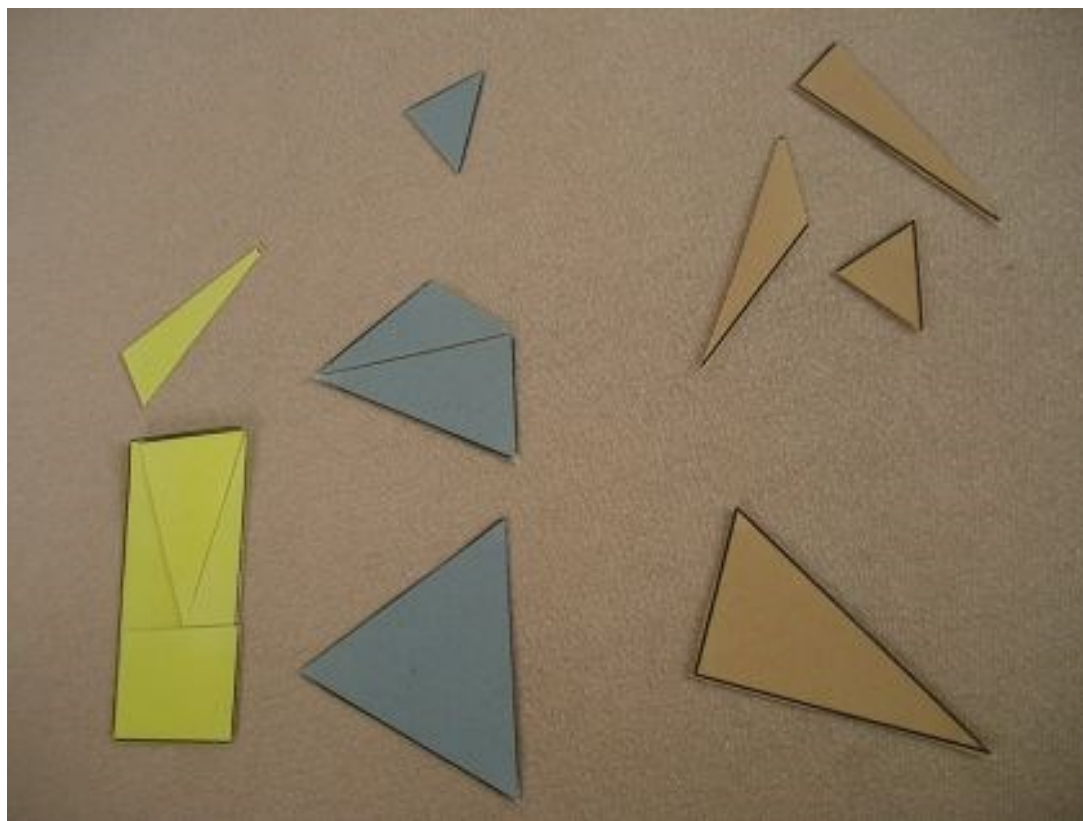
- skládání obrázku z několika částí – bez předlohy

(Zdroj: Bednářová 2008, Diagnostika dítěte předškolního věku, příloha Z 23)

Zraková analýza a syntéza

- skládání obrázku z několika částí
 - a) na předlohu
 - b) podle předlohy

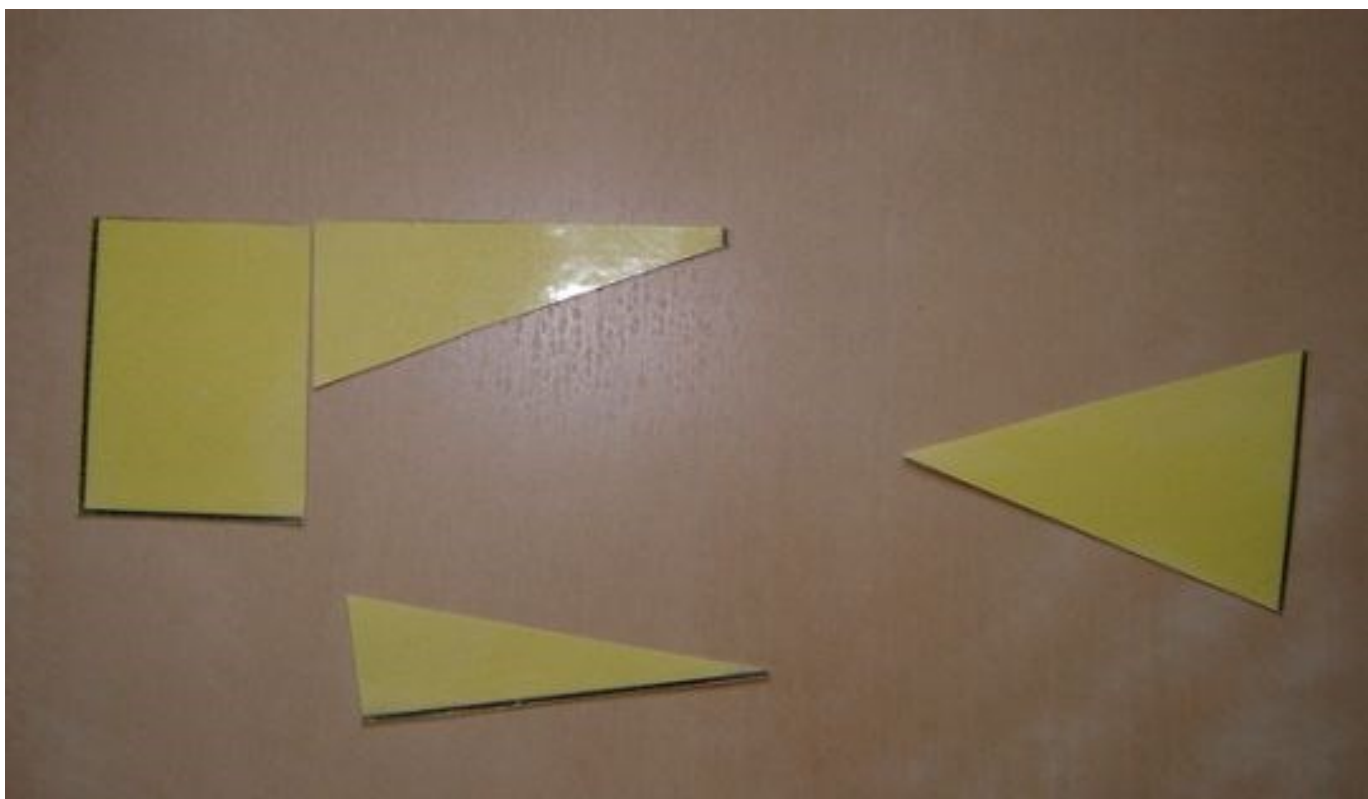
Zraková analýza a syntéza

- skládání obrázku
z několika částí
a) na předlohu

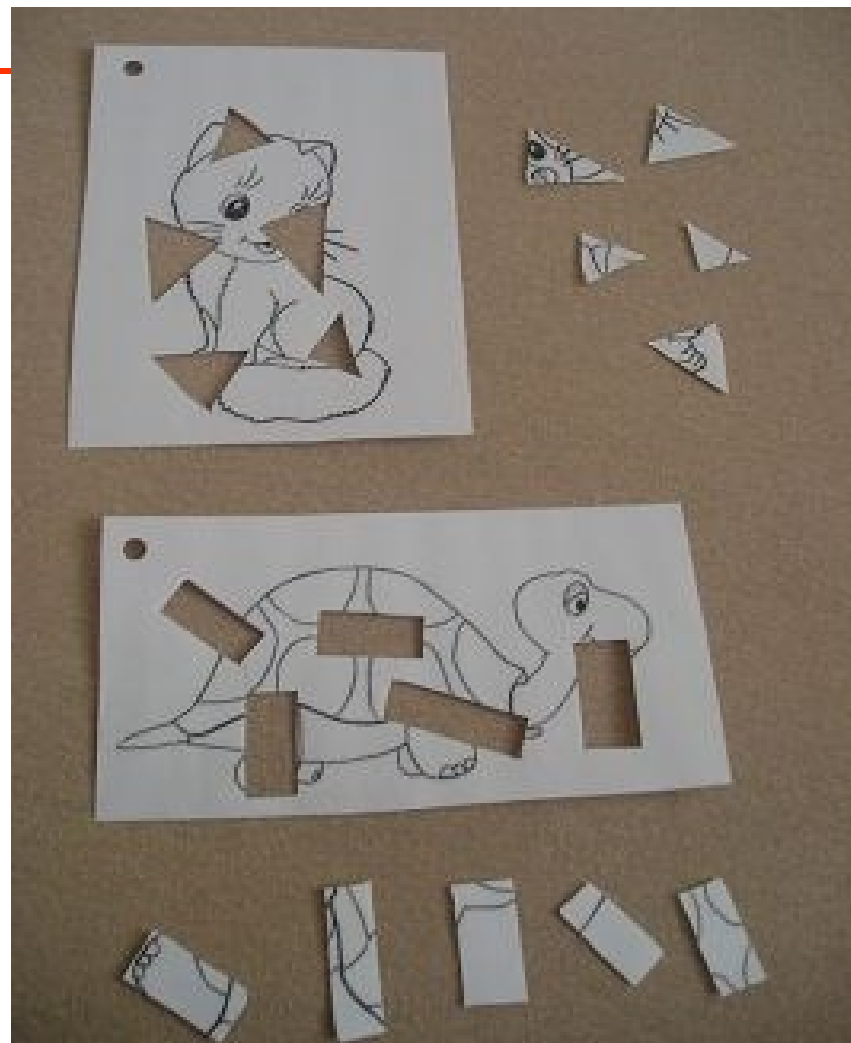
Zraková analýza a syntéza

- skládání obrázku z několika částí bez předlohy

Zraková analýza a syntéza

- doplnění chybějící části v obrázku

Zrakové rozlišování

- obrázkové loto

(Zdroj: Bednářová 1998, Kreslení před psaním, s. 19)

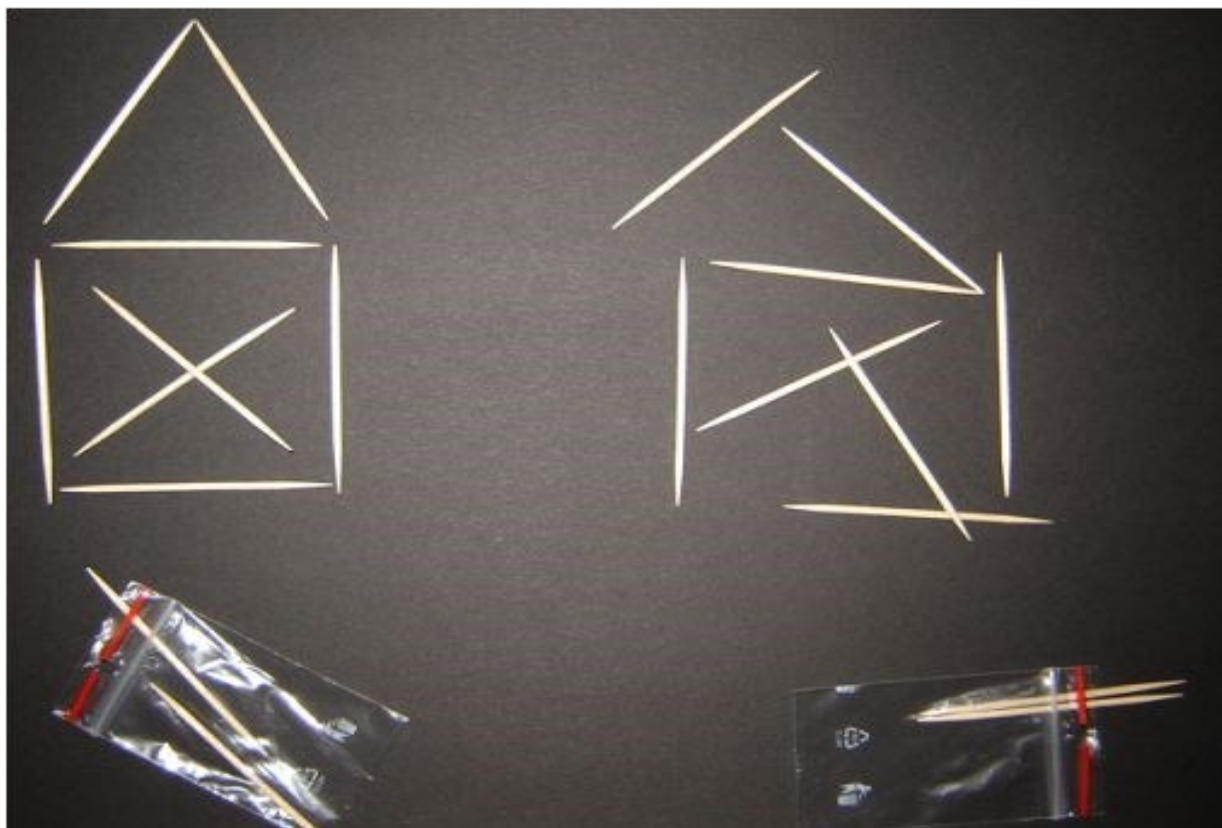
Zrakové rozlišování

- obrázkové loto (Zdroj: Bednářová 2010, Zrakové vnímání, s. 51,52)

Zrakové rozlišování

- obrázek ze špejlí

Oslabení prostorového vnímání se může u dítěte projevat: (Bednářová, 2010)

- obtížnou orientací v textu při čtení – sledování textu ve správném směru zleva doprava, vyhledávání potřebných částí v textu
- obtížnou orientací v textu při psaní – zejména při přepisu
- potížemi při psaní, ztížené uvědomování si směru vedení čáry
- inverzí (záměnou) pořadí písmen, číslic v textu
- potížemi v matematice – uspořádávání číselných vzestupných a sestupných řad, potížemi v geometrii
- ztíženou orientací v mapách, až nemožnost zápisů do slepých map

Oslabení prostorového vnímání se může u dítěte projevovat: (Bednářová, 2010)

- ztíženou orientací v notových zápisech
- potížemi při sportu – zejména v kolektivních hrách, ale i v individuálních sportech – uvědomování si směrů vedení pohybu, v tanci
- obtížemi v koordinaci pohybů při manipulaci s předměty, rukodělných činnostech, v sebeobsluze

Anketa č. 3: Jaké typy pracovních listů dáváte předškolákům pro domácí procvičování? Z jakých oblastí?

1. zrakové vnímání
2. sluchové vnímání
3. grafomotorika
4. předmatematické představy
5. řeč
6. orientace v prostoru a čase
7. jiné – jaké?
8. nezadávám – ale ráda bych
9. nezadávám – nepovažuji to za správné

Oblasti, které sledujeme při rozvoji vnímání času: (Bednářová 2008)

- přiřadí činnosti obvyklé pro ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer
- rozliší dříve – později
- seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později, naposled
- rozlišuje pojmy nejdříve, předtím, nyní, potom
- začíná se orientovat ve dnech v týdnu
- pojmy včera, dnes, zítra
- pojmy předevčírem, pozítří
- přiřadí činnosti obvyklé pro roční období

Vnímání času

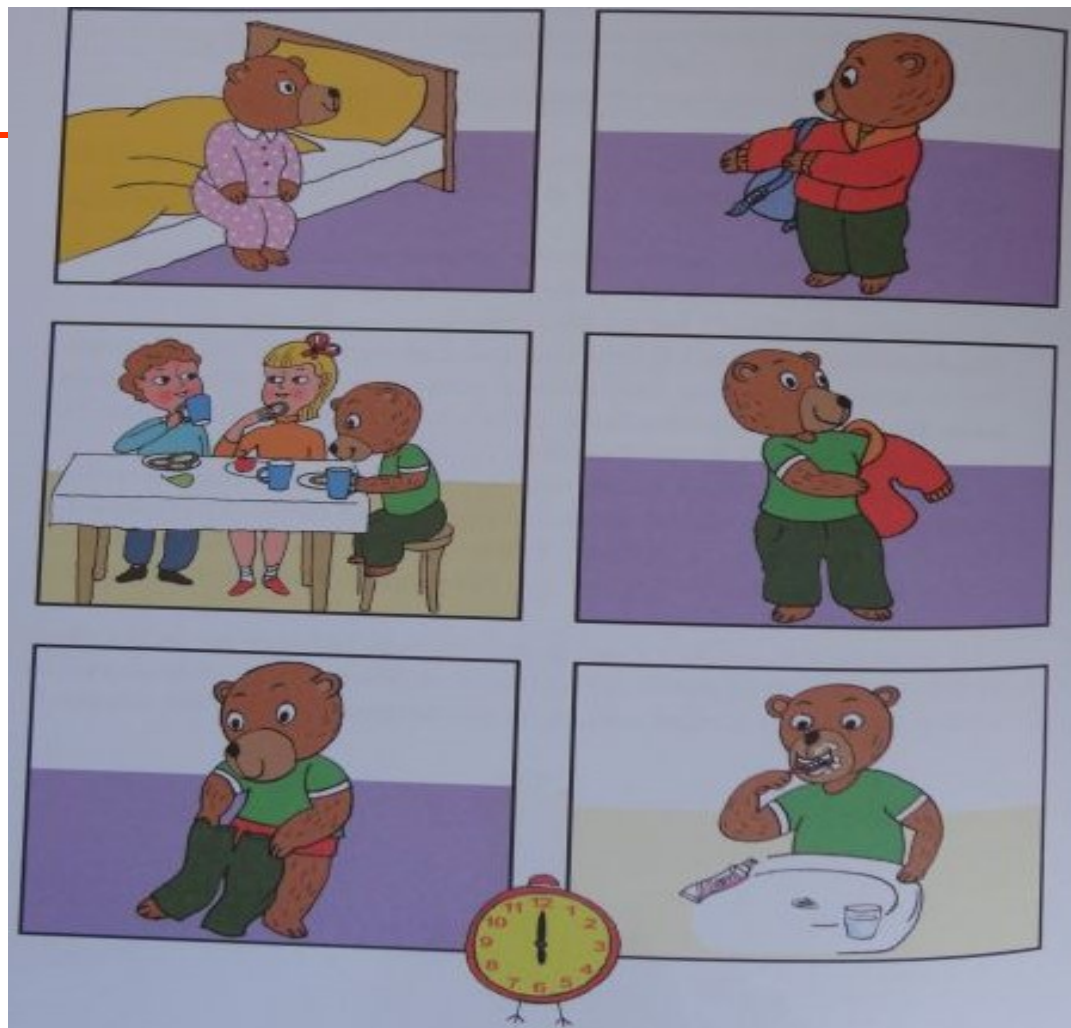
- přiřadí činnosti obvyklé pro ráno, dopoledne, poledne, odpoledne, večer

(Zdroj: Bednářová 2012, Diagnostika dítěte předškolního věku, s. 131)

Vnímání času

- činnosti obvyklé pro ráno

Vnímání času

- činnosti obvyklé pro ráno

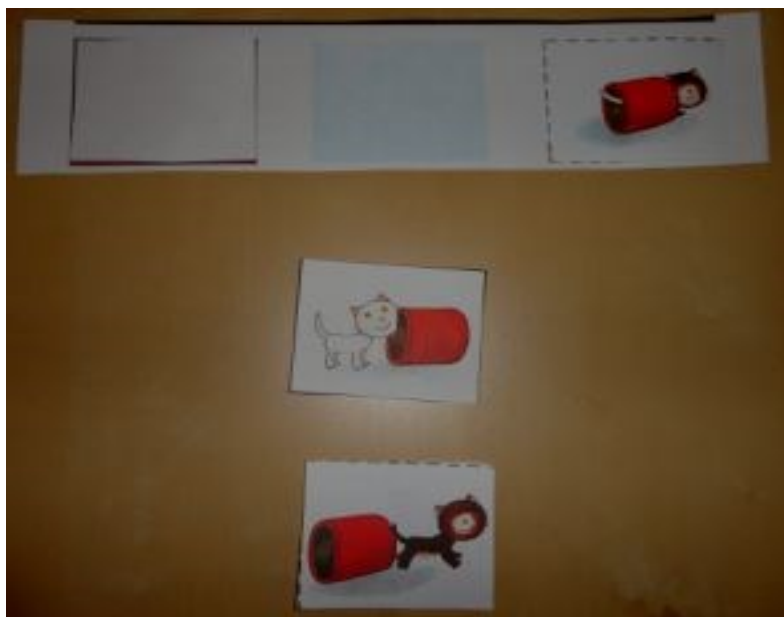
Vnímání času

- činnosti obvyklé pro **dopoledne**

Vnímání času

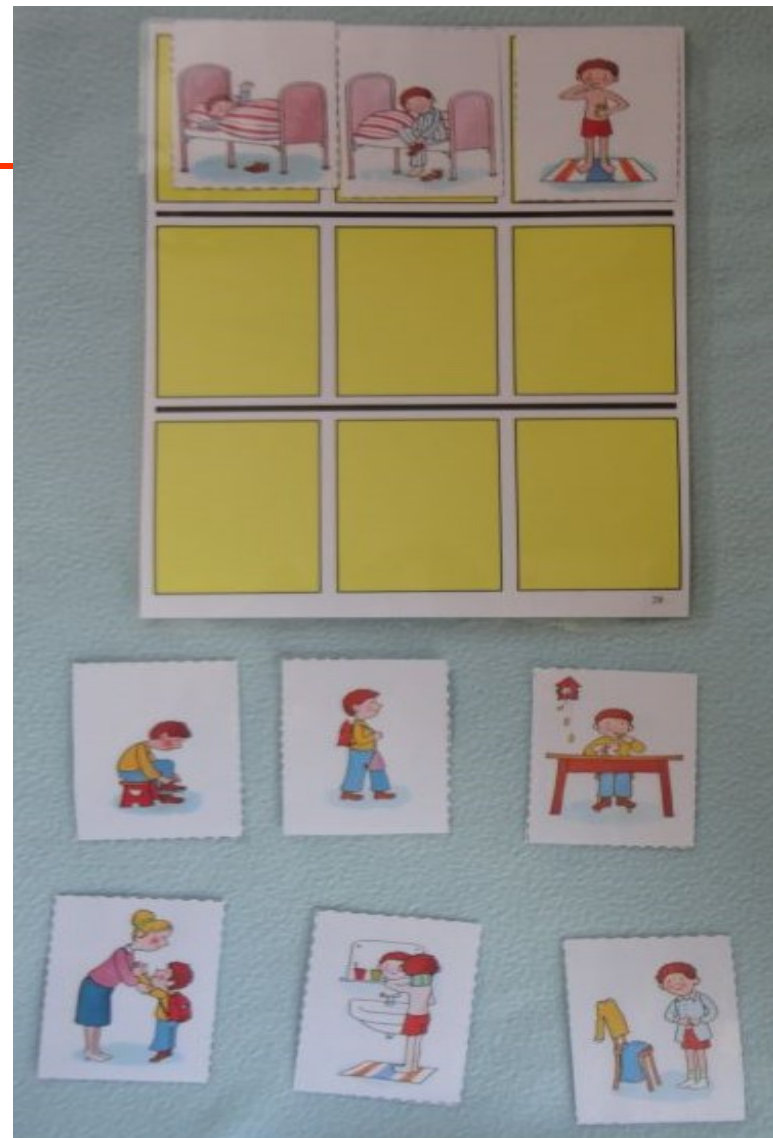
- rozliší dříve – později (Zdroj: Linc 2007, Tabulky ke čtení I)
- seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později, naposled
- rozlišuje pojmy nejdříve, předtím, nyní, potom

Vnímání času

- rozliší dříve – později
- seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později, naposled
- rozlišuje pojmy nejdříve, předtím, nyní, potom

(Zdroj: Linc 2007, Tabulky ke čtení I, s. 27, 28)

Vnímání času

- rozliší dříve – později
- seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později, naposled
- rozlišuje pojmy nejdříve, předtím, nyní, potom

(Zdroj: Linc 2007, Tabulky ke čtení I, s. 27, 28)

Vnímání času

- začíná se orientovat ve dnech v týdnu

Vnímání času

- začíná se orientovat ve dnech v týdnu – odhaduje délku trvání činností

(Zdroj: Bednářová 2008, Orientace v prostoru a čase pro děti od 5 do 7 let, s. 27)

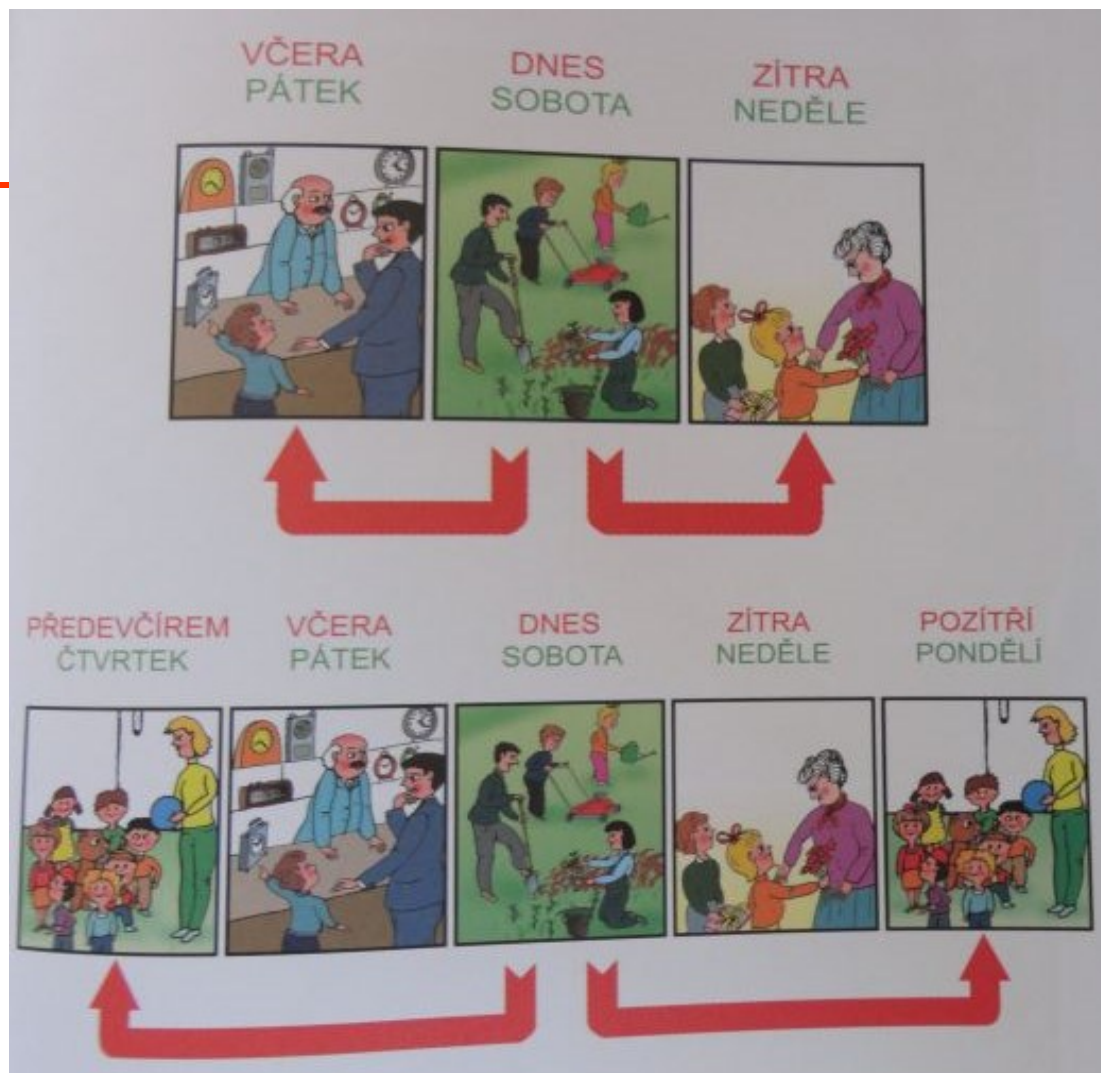
Vnímání času

- začíná se orientovat ve dnech v týdnu

Vnímání času

- pojmy včera, dnes, zítra
- pojmy předevečírem, pozítří

Vnímání času

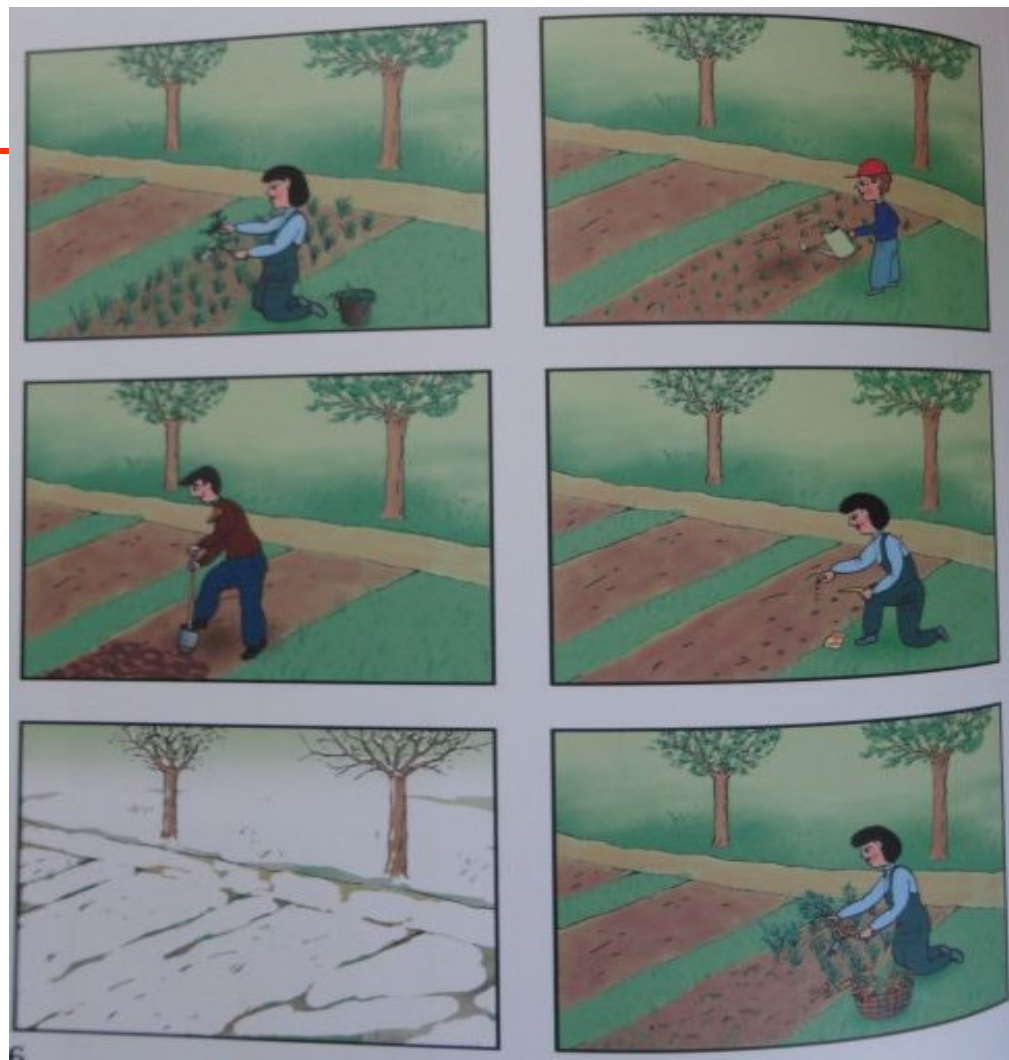
- přiřadí činnosti obvyklé pro roční období

(Zdroj: Bednářová 2008, Diagnostika dítěte předškolního věku, s. 135)

Vnímání času

- přiřadí činnosti obvyklé pro roční období; dříve, později

Vnímání času

- délka roku – roční období, měsíce, týdny

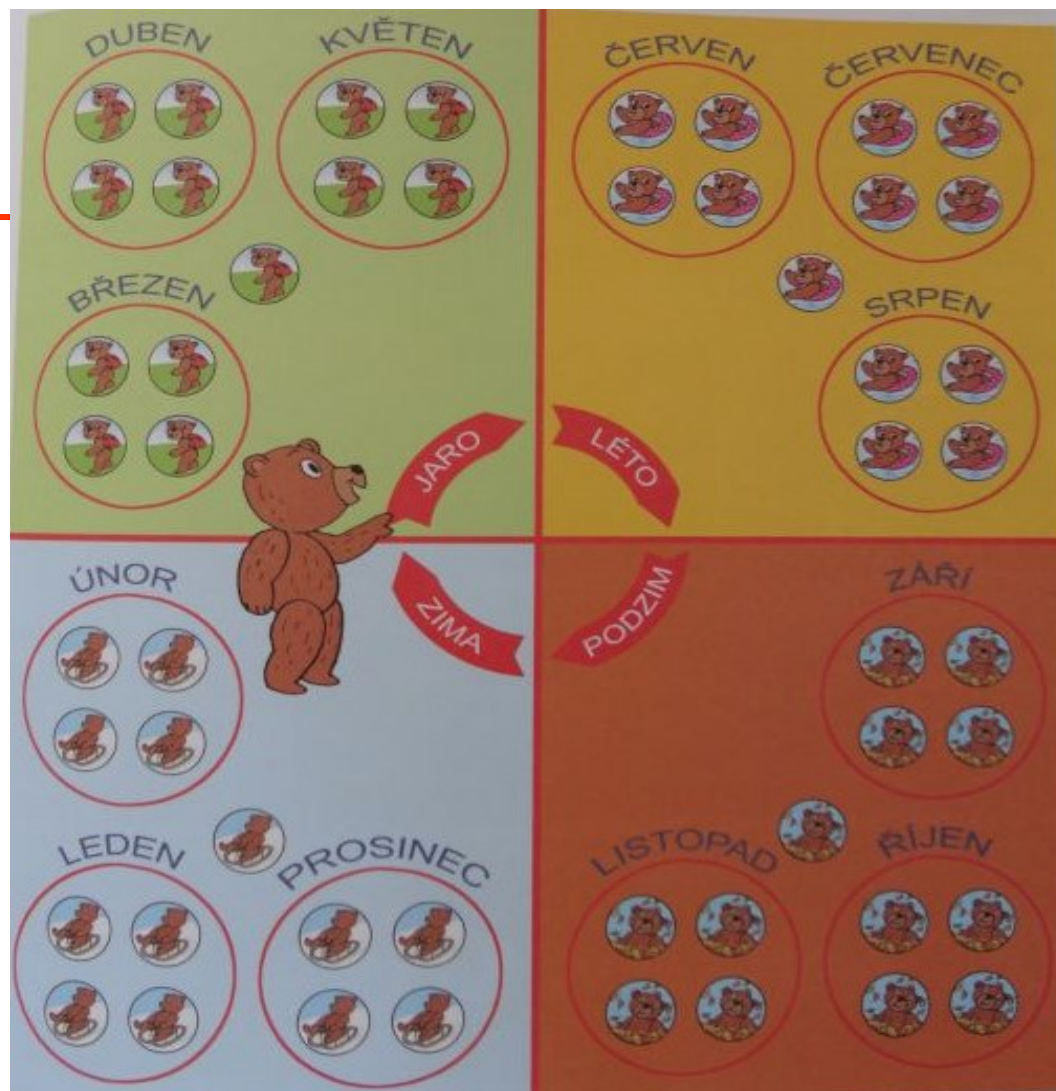
Vnímání času

- délka roku – roční období, měsíce, týdny

Vnímání času

- délka roku – roční období, měsíce, týdny

Oslabení vnímání času a časového sledu se může u dítěte projevat: (Bednářová, 2010)

- potížemi při čtení a psaní – záměny pořadí písmen, číslic, jejich případné vynechání
- obtížným osvojováním si vědomostí, které musejí být uspořádány v daném sledu – např. dny v týdnu, následnost ročních období, měsíce v roce, abeceda, násobilka
- chybovostí v pořadí úkonů
- potížemi při hospodaření s časem při učení – v rozvržení si učiva na krátkodobé cíle a cíle v delším časovém horizontu, v budování učebních strategií, v zautomatizování opakujících se činností, v písemné práci nerozvržením si pořadí kroků a odhadu časové dotace na splnění jednotlivých úkolů apod.

Anketa č. 4: Po zhlédnutí části prezentace o vnímání času, myslím, že se tomuto tématu s předškoláky věnuji:

1. akorát
2. málo
3. hodně
4. jinak

Použitá a doporučená literatura:

- LINC, V.,: *Tabulky ke čtení*. Klett, Praha 2007. ISBN 978-80-86906-85-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDA, R.: *Orientace v prostoru a v čase pro děti od 4 do 6 let*. Edika, Brno 2012. ISBN 978-80-266-0022-0 .
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDA, R.: *Orientace v prostoru a v čase pro děti od 5 do 7 let*. Edika, Brno 2012. ISBN 978-80-266-0078-7 .
- BEDNÁŘOVÁ, J.,: *Orientace v prostoru a v čase*. Computer Press, Brno 2008. ISBN 978-80-251-1829-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V.: *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Computer Press, Brno 2008. ISBN 978-80-251-1829-0.
- BEDNÁŘOVÁ, J., ŠMARDOVÁ, V.: *Školní zralost*. Computer press, Brno 2010. ISBN 978-80-251-2569-4.

Děkujeme za pozornost

**Mgr. Petra Pšeničková, DiS.,
speciální pedagog**

e-mail: psenickova.petra@centrum.cz

- **Odborná pedagogická poradna – poradenství pro rodiče, žáky a pedagogy (osobní i e-mailové konzultace)**
- RC Slunečnice Beroun, Bezručova 928, Komunitní centrum, 2.p
- www.rcslunecnice.cz

Šíření prezentace je možné pouze s písemným souhlasem autorky.